

Zoologický průzkum PR Skalecký háj

zpracoval:
Filip Laštovic
V Zahradách 464
Dobruška 51801
filip.endula@seznam.cz
duben 2024

1) Popis lokality:

PR Skalecký háj je zalesněný svah nad potokem Dědina mezi obcemi Chábory a Podbřezí. Katastrální území je obec Podbřezí. Nadmořská výška je v rozmezí od 310 – 319 m n. m. Výměra je počítána na 3,16 ha. Zvláště chráněné území bylo vyhlášeno v roce 1984.

Smíšená dubohabřina s bohatým bylinným podrostem v nivě Dědiny (Zlatého potoka) představuje typický přirozený lesní porost v Podorlicku. Bohatý bylinný podrost je podmíněn půdami s vysokým obsahem vápníku a převahou listnatých stromů. Lokalita je rovněž důležitým biocentrem v otevřené krajině.

2) Úvodní a metodické poznámky

Terénní průzkum maloplošného chráněného území PR Skalecký háj byl prováděn v roce 2023 v období červen – srpen a v roce 2024 v období únor až duben. Celkem bylo provedeno 9 cca hodinových návštěv.

Při průzkumu jsem použil několik terénních metod k získání informací o výskytu obratlovců na daném území:

- a) přímé vidění druhů
- b) dohledávání druhů pomocí triedru
- c) rozpoznávání druhů na základě slyšených hlasových projevů
- d) lákání ptáků pomocí hlasové nahrávky daného druhu
- e) nalezení pobytových znaků (hnízda, nory, peří, vývržky, exkrementy, stopy, nocležiště, tesané dutiny, zbytky potravy nebo části mrtvých jedinců apod.)
- f) nafocení nebo natočení druhů pomocí fotoaparátu či fotopasti
- g) vytvoření několika pasivních pastí (míst k nalákání jedinců, především plazů). Jednalo se o položení menší černé folie na tlející biomasu. To se však úplně nezdařilo a pod folií byli nalezeni pouze běžní bezobratlí.

Výskyt ptáků byl definován pomocí kategorií hnízdního výskytu (viz tab.1), které byly použity pro období od 1.4. do 31.7. a jsou uvedeny v přehledu druhů ptáků zjištěných během průzkumu (ŠŤASTNÝ K., BEJČEK V., HUDEC K., 2006).

3) Tab.1. Kategorie hnízdního výskytu ptáků podle stanovení Evropského výboru pro sestavení atlasu hnízdního výskytu ptáků

Stupně průkaznosti:

A=předpokládané hnízdění

B=možné hnízdění

C=pravděpodobné hnízdění

D=prokázané hnízdění

Stupeň   Kategorie

A	0	Druh pozorovaný v době hnízdění (viz bod 1).
B	1	Druh pozorovaný v době hnízdění a ve vhodném hnízdním prostředí.
B	2	Pozorování zpívajícího samce (či samců) anebo zaslechnutí hlasů souvisejících s hnízděním v hnízdním období.
C	3	Pár (samec, samice) pozorovaný ve vhodném hnízdním prostředí.
C	4	Stálý okrsek předpokládaný na základě pozorovaného teritoriálního chování (např. zahánění soků, zpěv apod.) na témž stanovišti nejméně dvakrát v odstupu 1 týdne.

<u>Stupeň</u>	<u>Kategorie</u>	
C	5	Pozorování toku a imponování nebo páření.
C	6	Hledání pravděpodobných hnízdišť.
C	7	Vzrušené chování a varování starých ptáků nejspíše v blízkosti hnízda či mlád'at.
C	8	Přítomnost hnízdních nažin u chycených starých ptáků.
C	9	Starí ptáci pozorování při stavbě hnízda nebo dlabání hnízdní dutiny.
D	10	Odpoutávání pozornosti od hnízda nebo mlád'at a předstírání zranění.
D	11	Nález použitého hnízda, obydlené ho či opuštěného během pozorování, se zbytky vaječných skořápek.
D	12	Nález čerstvě vylétaných mlád'at (u krmivých) nebo mlád'at v prachovém opeření (u nekrmivých) D13 Pozorování starých přilétajících či odlétajících z hnízdiště za okolností, které nasvědčují přítomnosti obsazeného hnízda (včetně vysoko umístěných hnízd nebo hnízdních dutin, do nichž není vidět), pozorování starých ptáků vysezujících snůšky.
D	14	Pozorování starých při odnášení trusu od hnízda nebo přinášení potravy mlád'atům.
D	15	Nález hnízda s vejci.
D	16	Nález hnízda s mlád'aty (viděnými nebo slyšenými).

Poznámky k Tab.1:

Za hnízdní období považujeme dobu od 1.4. do 31.7. Není ale nutné omezovat se ve všech případech na toto období, poněvadž např. sovy hnízdí často už dříve a mnozí pěvci, vodní ptáci a holubi mohou, ať normálně nebo při náhradních snůškách, klást vejce a vyvádět mlád'ata i v srpnu. Křivka ostatně může hnízdit i uprostřed zimy.

4) Seznam zaznamenaných druhů obratlovců v PR Skalecký háj a v jeho blízkém okolí:

celkem 36 druhů ptáků, 11 druhů savců, 1 druh ryb, 1 druh obojživelníků

Z toho seznamu v kategorii Zvláště chráněných dle zákona č. 114/92 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky MŽP č. 395/92 Sb.

kriticky ohrožený druh (KO):

1 druh savce: vlk obecný

silně ohrožený druh (SO):

3 druhy ptáků a 1 savec:

čáp černý (*Ciconia nigra*)

ledňáček říční (*Alcedo atthis*)

žluva hajní (*Oriolus oriolus*)

vydra říční (*Lutra lutra*)

ohrožený druh (O):

5 druhů ptáků:

lejsek šedý (*Muscicapa striata*)

ťuhýk obecný (*Lanius collurio*)

ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*)

vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*)

krkavec velký (*Corvus corax*)

1 druh savce:

veverka obecná (*Sciurus vulgaris*)

5) Seznam všech zaznamenaných druhů obratlovců v PR Skalecký háj a v jeho nejbližším okolí

holub hřivnáč (Columba palumbus) B 2

Je to náš největší divoký holub. Hnízdí v různých druzích lesů. Dnes je běžný i v parcích a větších zahradách ve městech. Jeho potrava je výhradně rostlinná od lístků bylin, květů, pupenů a plodů stromů, po semena obilovin a výjimečně hmyz.

V PR Skalecký háj byl zaznamenan několikrát jak vizuálně, tak akusticky při zpěvu. Pravděpodobně zde hnízdí vysoko v korunách stromů.

datel černý (Dryocopus martius) A 0

Je to náš největší šplhavec s černým zabarvením peří, samec má červené temeno hlavy. Osídluje především větší komplexy lesů. K hnízdění preferuje staré vzrostlé buky.

V PR Skalecký háj byly několikrát nalezeny pobytové znaky po datlovi černém v podobě dutin ve stromech a třísky u paty stromů a pařezů, kde hledal svou potravu (dřevokazný hmyz). Pravděpodobně zde nehnízdí, ale navštěvuje tuto lokalitu.

strakapoud velký (Dendrocopos major) D 16

Je to náš nejhojnější šplhavec. Je černobíle strakatý a samec má červené temeno. Vyskytuje se běžně v lesích. V jeho potravě převažují malí bezobratlí živočichové, občas plení i hnízda jiných ptáků; přes zimu, kdy je živočišné stravy nedostatek, požírá zejména různé plody. Hnízdí v dutinách stromů, které si sám hloubí ve ztrouchnivělých stromech.

V PR Skalecký háj byl několikrát spatřen i akusticky zaznamenan. Rovněž bylo nalezeno obsazené hnízdo s hlasitě se projevujícími mládřaty ve starém javoru klenu. Také byly nalezeny jeho již staré hnízdní dutiny nebo tesané díry ve stromech, kde hledal potravu.

drozd zpěvný (*Turdus philomelos*) B 2

Patří do pěvců a je menší než kos černý s hnědě kropenatým břichem. Vyskytuje se v lesích všech druhů, v doprovodné zeleni, v porostech kolem vodotečí, v parcích i městech. Hnízdí na stromech i keřích. Živí se převážně žížalami, měkkýši a hmyzem.

V PR Skalecký háj byl zaznamenán pravidelně v jarních a letních návštěvách především akusticky při zpěvu, ale byl i vícekrát spatřen. Pravděpodobně zde hnízdí na více místech.

drozd kvíčala (*Turdus pilaris*) A 0

Je to pták velikosti kosa s šedou hlavou a hnědými zády a okrovým břichem. Hnízdí častěji v koloniích ve světlých smíšených lesích nebo parcích. Hnízdní kolonie byla zaznamenána nedaleko v oblasti Chlumu u Dobrušky (V. Volf et. al. 2008). Jeho potravou je drobný hmyz a žížaly. Mimo sezónu i plody stromů a keřů.

V PR Skalecký háj byly drozdi kvíčaly zaznamenány v době tahu za potravou. Pravděpodobně zde nehnízdí.

budníček menší (*Phylloscopus collybita*) B 2

Malý pěvec s olivově hnědým zabarvením vyhledává především světlé listnaté a smíšené lesy se středně hustým keřovým patrem, často se vyskytuje také v městských parcích a zahradách. Hnízdo si staví v husté trávě na zemi nebo v křoví.

V PR Skalecký háj byla akustická přítomnost budníčka menšího zaznamenána vícekrát během sezóny. Je pravděpodobné, že v okrajových částech lesa může hnízdit.

sýkora uhelníček (*Periparus ater*) B 2

Je to menší druh lesní sýkory. Dává přednost jehličnatým lesům, ale může se vyskytovat i ve smíšených. Hnízdí v dutinách stromů, ale i v pařezích a zemních děrách. Hřbet je tmavošedý s modrým nádechem, spodní strana bělavá se žlutým nádechem. Její potrava je hmyz (stejnokřídlí, motýli a další hmyz, také semena).

V PR Skalecký háj jsem jej zaznamenal akusticky vysoko v korunách stromů. Je možné, že zde i hnízdí.

sýkora babka (*Parus palustris*) B 2

Je to menší sýkora, svrchu šedohnědá, naspodu světlá. Má černou lesklou čepičku a na hrdle malou černou skvrnu. Obývá světlé listnaté a smíšené lesy s hustým podrostem a bývá i ve větších parcích a zahradách. Hnízdí v dutinách stromů, i v pařezích. Její potrava jsou převážně pavouci a hmyz, živí se také semeny.

V PR Skalecký háj jsem ji zaznamenal vícekrát jednak vizuálně a také akusticky. Rovněž byla přilákána na přehrávku jejího zpěvu. Je pravděpodobné, že zde hnízdí.

sýkora modřinka (*Cyanistes caeruleus*) D 14

Je to běžný druh sýkory. Na temeni má modrou, bíle lemovanou čepičku. Hřbet je zelený s nádechem do modra. Letky má modré. Při hnízdění v různých dutinách (přírodních i umělých) dává přednost světlým lesům – listnatým i smíšeným. Nevyhýbá se ani blízkosti člověka (zahrady, sady, parky apod.). Živí se nejrůznějším hmyzem ze stromů a semeny.

V PR Skalecký háj byli zaznamenaní vícekrát jak dospělí jedinci, tak i krmená mláďata. Hnízdění zde jistě probíhá.

sýkora koňadra (*Parus major*) D 14

Je to nejběžnější a největší naše sýkora s černou barvou na hlavě a žlutým břichem. V ČR hnízdí početně na celém území. Vyhledává zvláště listnaté a smíšené lesy, žije i v jehličnatých porostech, remízcích, sadech, zahradách, parcích i v zeleni vnitřní městské zástavby. Přirozeně hnízdí v dutinách stromů, ovšem i na řadě jiných míst. Složení potravy sýkory koňadry je sezónně proměnlivé. Na jaře a v létě v něm převažuje živočišná složka, kterou tvoří hlavně hmyz, později různá semena.

V PR Skalecký háj byla sýkora koňadra mnohokrát zaznamenána, jak vizuálně, tak akusticky. Vícekrát byla pozorována rodiči krmená mláďata. Jistě zde hnízdí.

brhlík lesní (*Sitta europaea*) C 7

Je to malý druh pěvce. Má zavalité tělo, krátké končetiny a ocas, velkou hlavu a šídlovitý zobák. Vrch hlavy a těla je šedomodrý, letky jsou tmavé. Má černý pruh, který se táhne od kořene zobáku přes oko až k týlu. Zdržuje se převážně v listnatých a smíšených lesích se starými stromy, běžný je však také v zahradách a městských parcích. Potravu, kterou tvoří zejména drobný hmyz, vyhledává ve škvírách v kůře. V zimě se živí hlavně semeny.

V PR Skalecký háj byl monitorován mnohokrát, jak vizuálně, tak akusticky. Jistě zde hnízdí.

šoupálek dlouhoprstý (*Certhia familiaris*) B 2

Je to menší, štíhlý pták, který je svrchu hnědavý a spodní stranu má bílou. Jeho zobák je nápadně obloukovitý a tenký. Při svém šplhání hledá v kůře stromů hmyz. Obývá jehličnaté, listnaté a smíšené lesy se starými stromy a hustším porostem.

V PR Skalecký háj jsem jej přilákal pomocí nahrávky jeho zpěvu. Pravděpodobně zde hnízdí.

šoupálek krátkoprstý (*Certhia brachydactyla*) B 2

Je to menší, štíhlý pták, který je svrchu hnědavý, spodní stranu má bílou. Jeho zobák je nápadně obloukovitý a tenký. Při svém šplhání hledá v kůře stromů hmyz. Vyskytuje se nejvíce v nížinných oblastech. Obývá listnaté nebo smíšené lesy, vyskytuje se také v parcích a zahradách. Od šoupálka dlouhoprstého se liší ve vizuálních detailech a ve zpěvu.

V PR Skalecký háj jsem jej přilákal pomocí nahrávky jeho zpěvu. Pravděpodobně zde hnízdí.

pěnkava obecná (*Fringilla coelebs*) B 2

Je to hojnější druh pěvce. Její zabarvení je pestré od šedomodré, vínově červené, kaštanově hnědé a bílé. Výskyt je ve všech typech lesa, zahradách, alejích, remízích apod. Živí se semeny a hmyzem.

V PR Skalecký háj byla vícekrát pozorována, jak jednotlivě, tak v hejnu. Byla zde i akusticky zaznamenána. Je pravděpodobné, že zde hnízdí v mechovém hnízdě na větvích stromů.

kos černý (*Turdus merula*) D 12

Je to středně velký pěvec. Samec má černé peří, samice je tmavě hnědá. Původně dříve jen lesní pták, dnes hnízdí hojně i v blízkosti lidských sídel, v parcích apod. Živí se hmyzem, žížalami, bobulemi a semeny.

V PR Skalecký háj byl kos černý zaznamenán vícekrát vizuálně i akusticky. Také bylo nalezeno vypadlé kosí vejce a potulující se kosí mlád'ata. To je také doklad, že zde kosi černí hnízdí.

sojka obecná (*Garrulus glandarius*) B 1

Je to běžný pták velikosti hrdličky. Zbarvení těla je narudle šedo hnědé. Na křídlech má modročerná pírka. Žije od nížin do hor ve všech typech lesů a zavítává i do městských parků a zahrad. Hnízdo si staví na větvích stromů. Živí se především rostlinnou stravou (žaludy a bukvicemi, různými bobulemi a semeny), živočišnou stravu tvoří především větší bezobratlí, částečně i malí obratlovci.

V PR Skalecký háj byla přítomnost sojky obecné potvrzena vícekrát – vizuálně i akusticky.

Nachází zde svou potravu a není vyloučeno, že zde i hnízdí.

střízlík obecný (*Troglodytes troglodytes*) B 2

Je to drobný hnědý pěvec s malým vztyčeným ocáskem. Má rád vlhké smíšené nebo listnaté lesy, parky, husté břehové porosty, kde si staví svá kulovitá hnízda. Jeho potrava je především tvořena hmyzem.

V PR Skalecký háj byla zaznamenána přítomnost střízlíka obecného v okrajových keřových částech rezervace a v břehovém korytě malého potůčku, který protíná území. Hnízdění je zde pravděpodobné.

krkavec velký (*Corvus corax*) A 0

Náš největší pěvec velikosti káněte s kovově černým zbarvením a silným zobákem. Je to všežravec (drobní obratlovci, ptačí vejce, mláďata, semena rostlin a mršiny).

Vyskytuje se v lesnatých částech našeho území, kde hnízdí vysoko ve větvích na stromech nebo na skalách.

V PR Skaleckém háji krkavec velký nehnízdí, ale často je v jeho nejbližším okolí pozorován při svém hlasitém přeletu, někdy i v páru.

káně lesní (*Buteo buteo*) C 3

Je to středně velký druh dravce z čeledi jestřábovitých. V Evropě je káně lesní nejhojnějším dravcem. Svrchu je pták zbarven jednolitě, často hnědě, zatímco spodinu těla mívá světlejší a alespoň částečně pruhovanou. Rozměrné hnízdo z větví buduje zpravidla vysoko v koruně stromu v lesích. Za potravou zalétává na otevřená prostranství, (pole, louky nebo pastviny), často vysedává také u silnic. Potravu káně lesní tvoří převážně malí savci (hlavně hraboš polní). Požírá také ptáky, většinou mladé jedince, plazy (ještěrky, hady), červy, obojživelníky (většinou žáby) a ryby, konkrétně mrtvé nebo umírající jedince.

V PR Skalecký háj byla káně lesní zaznamenána vícekrát jak vizuálně, tak akusticky, jednotlivě i v páru v letu nad lesem i okolními zemědělskými pozemky. Také bylo nalezeno velké hnízdo vysoko na modřínu v severní části rezervace. Bohužel nebylo potvrzeno, že je hnízdo obsazeno a nebylo zjištěno, kdo jej využívá. Dá se předpokládat, že by káně lesní mohla toto území využívat k hnízdění v případě, že zde nebude probíhat těžba a bude zde klidový režim.

špaček obecný (*Sturnus vulgaris*) B 2

Je to pěvec menší než kos, kovově černý, bíle kropenatý.

Hnízdí v nížinách i pahorkatinách, ve stromořadích, zahradách, remízech, v zeleni u toků a rybníků, apod., kde obsazuje dutiny často po strakapoudovi. Jeho potravou je hmyz, dužnaté plody a semena.

V PR Skalecký háj byli špačci obecní vícekrát pozorováni, jak se houfují a hledají potravu. Je možné, že zde na okrajích lesa i hnízdí.

pěnice černohlavá (*Sylvia atricapilla*) B 2

Je to nejhojnější pěnice u nás, má velikost vrabce. Žije ve všech typech lesa, v parcích, remízcích, hájích apod. Samec má černou čepičku, samice hnědou. Hřbet je hnědošedý. Živí se hmyzem i bobulemi.

V PR Skalecký háj byla vícekrát akusticky zaznamenána v době hnízdění. Pravděpodobně zde může v okrajových částech PR hnízdit v keřích.

strnad obecný (*Emberiza citrinella*) B 2

Je to malý druh pěvce se žlutavohnědým zabarvením a kuželovitým zobákem. Vyhledává zemědělskou krajinu, křovinaté plochy, okraje lesů, lesnaté pastviny, paseky a mýtiny, kde si v křovinách a ve vyšší trávě staví hnízdo na zemi. Jeho potravu tvoří především různá semena, ale i bezobratlí.

V blízkém okolí PR Skalecký háj jsem pozoroval strnada obecného při zpěvu z keře (24.7.2023) (N 50°16.05488', E 16°12.16748'). Může v blízkosti PR hnízdit.

čáp černý (*Ciconia nigra*) A 0

Hnízdním prostředím čápa černého jsou porosty rozsáhlých lesů (do výšky kolem 1000 m n. m.), především smíšených nebo listnatých, s dostupností tekoucích či stojatých vod. Hnízdo si staví na klidných a odlehlých místech na stromech nebo skalách.

Čáp černý byl zastižen 30.6.2023 v místech, kde PR Skalecký háj se hranicemi dotýká s PP Dědina u Dobrušky (N50°15.97552', E16°12.04063'). Zde protéká potok Dědina, na který přilétá lovit svou potravu (drobné ryby, vodní bezobratlé a menší obratlovce). V PR Skalecký háj nehnízdí.

ledňáček říční (*Alcedo atthis*) A 0

Hnízdním prostředím ledňáčka říčního jsou především hliněné kolmé břehy řek a potoků do nadmořské výšky okolo 700 m n. m. Hnízdo si vyhrabe v zemní noře. Nejbližší pravidelně obsazovaná hnízdní nora je na potoku Dědina (cca 300 m od hranice s PR Skalecký háj).

Ledňáček říční si svou potravu (především malé rybky a bezobratlé, výjimečně kruhoústé) loví přímo v potoce Dědina. Občas přelétá i na jiná vodní stanoviště v okolí.

Ledňáček říční byl zastižen 30.6.2023 netradičně na přeletu uprostřed lesa v PR Skalecký háj. (N50°16.04177', E16°12.01682'). Při vyplašení u potoka se občas vydává do biotopů, kde nehnízdí ani nehledá potravu. Posléze se opět vrací do svého vodního životního prostředí.

červenka obecná (*Erithacus rubecula*) B 2

Je to malý druh ptáka z čeledi lejskovitých, s velkou rezavočervenou náprsenkou na tváři a hrudi. Vyskytuje se v lesích i houštinách poblíž lidských sídel v parcích a zahradách, přičemž dává přednost stinným místům v blízkosti vody. Živí se hmyzem a dalšími bezobratlými, které hledá převážně na zemi nebo v přízemní vegetaci. Přímo na zemi nebo nízko nad ní bývá umístěno také nenápadné miskovité hnízdo.

V PR Skalecký háj byla červenka zaznamenaná pomocí fotopasti. Tento pták se v přírodě může chovat velmi nenápadně, proto se domnívám, že případné její hnízdo zůstalo vizuálně skryté.

žluva hajní (*Oriolus oriolus*) B 2

Žluva je středně velký pěvec se zářivě žlutočerným zabarvením. Žije hlavně v listnatých a smíšených lesích se vzrostlými stromy v blízkosti vody. Hnízdí vysoko v korunách stromů. Živí se bezobratlými a dužnatými plody.

V PR Skalecký háj byla v letním období zaznamenána vícekrát akustickým projevem z okrajové lesní části v blízkosti toku Dědina. Její hnízdění zde není vyloučeno.

lejsek šedý (*Muscicapa striata*) B 1

Je to pěvec se štíhlým tělem. Svrchu je šedý, spodinu těla má světleji šedavou. Čelo, hrdlo a prsa pokrývají tmavší čárky. Obývá aleje starých stromů a zeleň podél vodních toků. Žije v rozvolněných starých lesích, častěji listnatých než jehličnatých, parcích, v sadech a zahradách. Živí se zejména létajícím hmyzem, na který číhá z vyvýšené pozorovatelný. Hnízdo staví v polodutinách či v paždí větví, na budovách a podobných místech, většinou poměrně nízko nad zemí.

V blízkém okolí PR Skalecký háj (cca 20 m východně) byl zaznamenán lejsek šedý, jak z vyvýšené větve keře loví poletující hmyz. (24.7.2023) (N 50°16.03965', E 16°12.12822')

Není vyloučeno, že může v okrajové části PR Skalecký háj hnízdit.

jiříčka obecná (*Delichon urbicum*) A 0

Jde o menšího ptáka s leskle modrým opeřením na hřbetě a bílým kostřcem a břichem. Hnízdí v koloniích v hliněných hnízdech primárně na budovách a stavbách ve vesnicích, na statcích i ve městech, již jen výjimečně na skalních stěnách. Živí se hmyzem, který chytá v otevřené krajině hlavně výlučně ve vzduchu za obratného letu.

Na poli a nad loukou, v blízkosti PR Skalecký háj, byly pozorovány jiříčky obecné, jak loví poletující hmyz. V dané rezervaci nehnízdí.

vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*) A 0

Jedná se o ptáka velikosti vrabce. Má dlouhý, hluboce vykrojený tmavý ocas. Svrchní strana těla je modročerná a spodina bílá s tmavým pruhem na hrudi a sytě červeným čelem a hrdlem. Chytá hmyz výhradně v letu. Hnízdí v jednotlivých párech nebo koloniích v otevřených hliněných hnízdech v budovách, průjezdech či pod mosty.

V širším okolí v blízkosti PR Skalecký háj byly pozorovány vlaštovky obecné, jak loví poletující hmyz. V dané rezervaci nehnízdí.

dlask tlustozobý (*Coccothraustes coccothraustes*) B 1

Je to středně velký pěvec s hnědavošedým zabarvením a nápadným silným zobákem. Hnízdí ve světlých listnatých a smíšených lesích, také v zahradách a parcích ve vlastních hnízdech z kořínků a větviček, lišejníků a srsti. Živí se rostlinnou stravou, hlavně semeny, plody a pupeny stromů.

V PR Skalecký háj byl pozorován při požívání semen habru. Hnízdění je pravděpodobné.

ťuhýk obecný (*Lanius collurio*) D 14

Je to malý pěvec s dlouhým ocasem a dosti silným hákovitým zobákem. Hnízdí v otevřené krajině v keřích. Živí se hlavně hmyzem a dále pavouky, jinými bezobratlými, drobnými savci, ptáky, plazy a obojživelníky.

Ťuhýk obecný byl zaznamenán 24.7.2023 v těsné blízkosti (cca 50m východně od) PR Skalecký háj (N 50°16.05207', E 16°12.17807') v páru rodičů se vzletnými mláďaty. Zde v keřích nejspíš úspěšně vyhnízdil.

ťuhýk šedý (*Lanius excubitor*) A 0

Je to pěvec velikosti kosa, šedobílý s černými okraji. Živí se hmyzem a drobnými obratlovci. Preferuje otevřenou krajinu s rozptýlenou zelení, kde hnízdí na vyšších stromech.

Ťuhýka šedého jsem zaznamenal 30.11.2018 nedaleko (N 50°16.04815', E 16°12.31680') (cca 200 m východně od PR Skalecký háj).

Pravděpodobně se jednalo o jedince z tažné severské populace. Ťuhýk šedý nejspíš v PR Skalecký háj nehnízdí.

zvonek zelený (*Chloris chloris*) B 2

Je to pěvec velikosti vrabce. Má podsadité tělo, velkou hlavu a silný kuželovitý zobák. Zřetelný je pohlavní dimorfismus. Sameček je olivově zelený, spodinu těla má světlejší, někdy žlutavou.

Živí se především semeny a bobulemi, občas i pupeny a poupaty, požírá také hmyz jeho larvy. U nás je nejhojnější v kulturní krajině, žije na okrajích lesů, v parcích a zahradách, vyhledává křoviny. Hnízdo dobře ukrývá v křoví a houští nebo nevysoko v hustých větvích stromů.

V PR Skalecký háj byl zaznamenán jak vizuálně, tak akusticky v období možného hnízdění. Hnízdění někde na lesním okraji rezervace není vyloučené.

volavka popelavá (Ardea cinerea) A 0

Je to velký vodní pták. Má dlouhý štíhlý krk a dlouhé končetiny. Ze spodní strany je špinavě bílá a svrchu šedá. Volavka popelavá je obyvatelem všech typů vod bohatých na potravu, od pomalu tekoucích řek a mokřin po různé druhy stojatých vod (rybníky, jezírka apod.). Za potravou často zalétává také na pole, kde loví hraboše. Převažující složkou v potravě volavky popelavé jsou ryby různé velikosti, i mrtvé (ty preferuje). Požírá však také obojživelníky, měkkýše, hmyz a jiné bezobratlé, malé ptáky a savce, občas plení i hnízda vodních ptáků. Volavka popelavá hnízdí většinou v koloniích. Velké hnízdo staví v korunách vysokých stromů.

V oblasti PR Skalecký háj byla volavka popelavá viděna při přeletu nad lesem a na řece Dědina, při hledání potravy v oblasti, kde se PR Skalecký háj hranicemi dotýká PP Dědina u Dobrušky (N 50°15.98062', E 16°12.03955'). Nejbližší hnízdní kolonie bývala u Podchlumí na okraji lesa na vysokých modřínkách, než byly tyto stromy těžbou odstraněny (N 50°15.55037', E 16°11.16312').

puštík obecný (Strix aluco) B 1

Je to středně velká sova s širokými zakulacenými křídly a mohutnou kulatou hlavou. Opeření je zbarveno od rezavohnědé po šedavohnědou. K životu vyhledává hlavně listnaté a smíšené lesy s mýtinami nebo okraje jehličnatých lesů v otevřené zemědělské krajině. Puštík obecný je aktivní v noci, kdy loví hlodavce, další malé savce a ptáky. Jde o stálý a přísně teritoriální druh udržující trvalé páry, které svůj okrsek hájí celý rok. Hnízdí obvykle v dutině stromu.

V PR Skálecký háj nebylo potvrzeno hnízdění puštíka obecného. Byl zde nalezen jen soví vývržek a zbytky potravy (peří kosa černého). Mohlo se pravděpodobně jednat o pobytový znak puštíka obecného (14.3.2024). Dne 11.2.2024 ve 23 hod. jsem zaznamenal tokajícího samce puštíka obecného v blízkosti PR Skalecký háj, který se ozýval z lesa Pazderník (přibližně zde N 50°16.18367', E 16°12.58350').

bažant obecný (*Phasianus colchicus*) A 0

Je to velký, pestře zbarvený pták z řádu hrabavých. Má výrazně vyvinutý pohlavní dimorfismus ve velikosti i zbarvení. Původní areál bažanta obecného zahrnoval větší část Asie. Vlivem člověka byl rozšířen i do střední Evropy jako okrasný a lovný pták. V Evropě jsou jeho životním prostředím především pole, houštiny na polních mezích a malé remízky. Žije také ve světlých lesích, na pasekách a v okolí vodních ploch. Staví si jednoduché hnízdo na zemi. Potrava bažanta obecného je smíšená. Mláďata se živí zejména hmyzem, pavouky a dešťovkami, dospělí jsou však spíše býložraví. Živí se plody, semeny i zelenými částmi rostlin. V současné době jsou bažanti v Česku nejvíce loveným druhem zvěře většinou původně pocházející z umělých odchoven.

V PR Skalecký háj byl zaznamenán bažant obecný jen jako potrava lišky obecné před její norou. Pravděpodobně zde nehnízdí. Je možné, že občas navštěvují zdivočelí bažanti obecní myslivecké zásypy, které jsou umístěny v PR Skalecký háj.

vydra říční (*Lutra lutra*)

Lasicovitá semiakvatická šelma obývající rozlehlé a čisté vodní toky, které jsou bohaté na potravu a hustou zarostlou okolní vegetaci. Živí se především rybami, vodními korýši a měkkýši, obojživelníky, drobnými savci, mladými vodními ptáky a případně hmyzem.

U vydry říční byly 7.7.2022 zaznamenány pobytové znaky ve formě stop v břehových nánosech Dědiny v oblasti, kde se PR Skalecký háj střetává hranicemi s PP Dědina u Dobrušky zde N 50°15.97813', E 16°12.04250'. Stopy a trus vyder říčních jsou v PP Dědina u Dobrušky v poslední době docela hojné.

liška obecná (*Vulpes vulpes*)

Větší psovitá šelma vyskytující se v lesích, na březích vod, v polní krajině, lomech i poblíž lidských sídel. Loví zejména hlodavce, zajíce, ptactvo i nejrůznější bezobratlé. Žere i ovoce nebo mršiny.

V PR Skalecký háj byly nalezeny vyhrabané aktivní nory s několika východy (N 50°15.91543', E 16°12.23578')

Před vchodem ležely zbytky její potravy v podobě peří bažanta obecného, slepice domácí a mláďete srnce obecného. Před noru na umístěnou fotopast se několikrát přišla podívat liščí mláďata, která se zde narodila.

prase divoké (*Sus scrofa*)

Velký sudokopytník s větší hlavou a černými hustými štětinami. Je všežravec (nejrůznější lesní plody, kořínky, hlízy, hmyz, kulturní plodiny, menší obratlovci, mršiny atd.) Zdržuje se v lesích všech typů s bohatým podrostem a vlhkou půdou, žije také v polní krajině.

V PR Skalecký háj byly zaznamenány pobytové znaky v podobě trusu, rozrytých ploch v hrabance po vyhledávání žaludů, drbacího pařezu a stop v měkké půdě.

srnec obecný (*Capreolus capreolus*)

Patří k hojně rozšířeným sudokopytníkům. Srnec obecný žije v lesích, za soumraku často navštěvuje zemědělskou krajinu a proniká až na okraje měst. Živí se zejména nejrůznějšími bylinami, pupeny a listy stromů, občas požírá také různé plody.

V PR Skalecký háj i v jeho blízkém okolí byl přímo pozorován i v početnějších skupinách. Také zde byly zaznamenány i mladí jedinci tzv. srnčata. Jako pobytové znaky byly nalezeny vyčištěné plochy na nocování, okusy na mladých stromech, shozy či stopy v lesní půdě.

zajíc polní (*Lepus europaeus*)

Je to středně velký savec s dlouhými ušními boltci. Preferuje pole a louky s remízky, křovinatými mezemi a menšími lesíky, případně okraje lesů a paseky. Patří do býložravců. Požírá zejména různé byliny, zbytky plodin po sklizni. Okusuje i větve a mladé pupeny.

V PR Skalecký háj byl pozorován na okraji lesa, kde nachází úkryt jinak v intenzivně obhospodařované polní krajině. Není vyloučeno, že by na území PR zajíc obecný neměl i mladé např. pod vedení el. proudu (cca zde N 50°15.90840', E 16°12.29478') , kde je snížena a vytěžena vegetace stromů a keřů.

veverka obecná (*Sciurus vulgaris*)

Patří do stromových hlodavců s denní aktivitou. Vyskytuje se ve všech typech lesů, v parcích a zahradách s vyššími stromy. Její potravou jsou různé plody a pupeny stromů, ptačí vejce, houby a další.

V PR Skalecký háj byly nalezeny její pobytové znaky v podobě okousaných šišek, byla i přímo pozorována v korunách stromů. Je pravděpodobné, že zde veverka obecná má i své hnízdo v korunách nebo dutinách stromů, kde vyvádí mláďata.

myšice lesní (*Apodemus flavicollis*)

Je to středně velký hlodavec z čeledi myšovitých vyskytující se hojně v lesích všeho druhu. Obývá převážně vzrostlé listnaté nebo smíšené lesy, ale žije i v křovinách navazujících na les. Živí se žaludy, bukvicemi, ořechy a dalšími semeny stromů.

V PR Skalecký háj byly zaznamenány myšice lesní na fotopasti a byla nalezena i jejich pobytová znamení v okusech semen stromů. Myšice lesní v této lokalitě jistě vytváří svá hnízda a vyvádí svá mláďata.

kuna skalní (Martes foina)

Patří do lasicovitých šelem. Má šedohnědou srst a bílou náprsenku. Její biotopem bývá vzrostlý listnatý les, křovinatá a skalnatá krajina. Využívá i lidmi přetvořená stanoviště (lomy, lesní holiny, opuštěné budovy). Její potrava je rozličná - od menších živočichů (hlodavců, ptáků, plazů a hmyzu) po rostlinnou (různé plody).

V PR Skalecký háj byly zaznamenány pobytové znaky v podobě trusu, které svědčí o častém výskytu této šelmy. Je možné, že zde na vhodných místech vytváří hnízda a vyvádí svá mláďata.

kočka domácí (Felis catus)

Kočka domácí je domestikovaná forma kočky plavé (divoké), která je již po tisíciletí průvodcem člověka. Kočka domácí je schopným lovcem a ve svém okolí dokáže lovit množství drobných obratlovců (především hlodavců a jiných savců, ale také ptáků, plazů, ryb apod.

V PR Skalecký háj byla nalezena lebka, jež nejspíš původně patřila toulavé formě kočky domácí. Je možné, že další toulavé kočky domácí přichází z blízkých stavení do PR Skalecký háj a do jeho okolí za potravou (mladí obratlovci, hlodavci a zpěvní ptáci...) a tím mohou převážně negativně ovlivňovat stavy některých vzácných a ohrožených druhů zvířat.

krtek obecný (Talpa europia)

Hmyzožravec s válcovitým tělem žijící převážně pod zemí, kde si tvoří rozsáhlé chodby. Jeho prostředím jsou často vlhčí louky, zahrady, pastviny, paseky či světliny v lesích. Jeho přítomnost v PR prozradila řada krtin zejména na mýtině pod el. vedením, které protíná PR Skalecký háj. Rovněž byl nalezen i nějakou šelmou ulovený jedinec krtek obecného na daném území.

vlk obecný (Canis lupus)

Naše největší psovité šelma. Jeho potravou bývají kopytníci (jelen, srnec, prase), někdy i domácí zvířata, hlodavci, zajáci, hmyz, sladké plody nebo i mršiny. V Čechách byl vyhuben v 19. století. V posledních desetiletích se znovu začal vlivem přísné ochrany druhu rozšiřovat po našem území z německo-polské populace a ze Slovenska. Nejbližší vhodné oblasti (Broumovsko a Orlické hory) již se stávají obsazenými a zvláště noví mladí jedinci jsou potulní po širším okolí. Svědčí o tom nejrůznější věrohodné zdroje, které zaznamenaly jejich pobytová znamení, nebo byl viděn jedinec vlka. Pro příklad z poslední doby:

Přímé pozorování dvou vlků měl Pavel Drozd na Spáleníšti zde N 50°16.78730', E 16°14.52722' 6.7.2021 v 1 hod. v noci.

Pobytové znaky (trus) jsem zaznamenal na dvou místech u ekocentra Krupárna organizace A Rocha – Křesťané v ochraně přírody, o.p.s.

18.8.2023 zde N 50°15.86545', E 16°15.06938' a 4.5.2022 zde 50.2619575N, 16.2559514E

Pobytový znak vlka (trus) jsem našel na louce 14.3.2024 asi 15 metrů východně od hranic PR Skalecký háj (N 50°16.04970', E 16°12.13378'). Jednalo se nejspíš o potulného jedince, který se v daném blízkém okolí nijak dlouho nevyskytoval.

jezevec lesní (Meles meles)

Větší lasicovitá šelma se zavalitým tělem. Prostředí vhodné pro jezevce lesního jsou okraje lesů prostoupené poli a loukami, kde nachází dostatek potravy a možnost budovat své složité nory.

Výskyt jezevce lesního byl zaznamenán nedaleko PR Skalecký háj v břehovém porostu vodního toku Dědina přecházející na pole, kde vytváří podzemní systém nor. (N 50°15.79427', E 16°12.37892')

Zaznamenány byly stopy z nor do pole směrem k lesnímu porostu PR Skalecký háj. V širším okolí si vyhledává svou rozmanitou potravu (žížaly, hmyz, plody, obiloviny, drobné savce, vejce apod.).

pstruh obecný potoční (Salmo trutta morpha fario)

Lososovitá ryba s přirozeným výskytem ve středních a horních úsecích čistých toků. Jeho potravou jsou larvy vodního hmyzu a náletový suchozemský hmyz, případně menší ryby a další menší obratlovci či zooplankton.

V PR Skalecký háj a v PP Dědina u Dobrušky v malé tůni N 50°15.96095', E 16°12.05425' byly nalezeny 31.6.2023 tři mladí pstruzi obecní potoční. Tito jedinci uvízli po opadnutí vody z toku Dědina v malé tůni, kde by delší dobu nepřežili. Proto byli přemístěni do toku Dědina.

skokan hnědý (Rana temporaria)

Hnědě zbarvený obojživelník preferuje vlhké prostředí luk a lesů s vodními prvky. Jeho potravou jsou slimáci, žížaly, pavouci a různý hmyz.

V rámci PR Skalecký háj byly nalezeny dva mladí jedinci skokana hnědého, kteří se však v současné době na území PR nemají kde rozmnožovat.

6) Návrh ochrannářských opatření včetně řízených zásahů na zajištění ochrany obratlovců i bezobratlých a celého biotopu v PR Skalecký háj

- Ohrožení představují vysoké stavy spárkaté (srnec obecný) a černé (prase divoké) zvěře, které vytváří neustálý tlak na přirozenou obnovu původního lesního porostu okusem a vyžíráním plodů a semen z hrabanky. Z těchto důvodů je žádoucí nebudovat a neprovozovat na území PR ani v jejím ochranném pásmu žádná zařízení pro příkrmování zvěře.
- Je nezbytně nutné nadále ponechávat v lesním porostu co největší množství starých a přestárлых, doupných listnatých stromů, na které jsou vázány mnohé druhy bezobratlých (sloužící jako potrava), ale i obratlovců (ptáci, savci, netopýři), kteří zde nacházejí svá útočiště, úkryty i možnosti hnízdění a zimování.
- Lesní porost by bylo vhodné doplnit několika hnízdními budkami (zejména z důvodu nedostatku hnízdních dutin pro sovy a pěvce - pušтік obecný, holub doupňák, rehek zahradní, lejsek šedý, sýkory a další) a zajistit jejich údržbu.
- Rovněž je velmi důležité nechávat do úplného přirozeného rozkladu na zemi ležet již spadlé větve, kmeny a stromy, které dál slouží množství bezobratlých pro jejich vývoj a úkryt, obratlovcům pro zdroj potravy a také dalším důležitým organismům vázaným na rozkládající se dřevo. Samozřejmě i tyto prvky pomáhají zadržovat vodu a živiny v lesním celku.

- Nepůvodní a invazní dřeviny a rostliny z PR Skalecký háj a jeho okolí systematicky odstraňovat a šíření zabránit. Jedná se především o jehličnany (smrk ztepilý, modřín opadavý) a rostliny (křídlatka japonská a netýkavka žláznatá), které se vyskytují v mokřadu na západní straně PR (N 50°16.00478', E 16°12.01235') a také na severu lokality (50°16'5.219"N, 16°11'58.201"E).
- Smrky a modříny těžbou odstranit, pokud neslouží jako doupné stromy nebo v jejich korunách není zaznamenáno hnízdo (viz. káň lesní).
- Bylo by velmi žádoucí ze zazeměného mokřádku, který se vyskytuje v západní části PR Skalecký háj (N 50°16.00200', E 16°12.01588') vytvořit vybagrováním - tůňky pro vývoj obojživelníků v rozměru 8 x 28m. Obojživelníci (žáby a čolci), kteří patří do kategorie zvláště chráněných živočichů, nemají v současnosti v PR vhodné místo, kde by se mohli přirozeně rozmnožovat a přebývat. Tato oblast se zdá nejvhodnější, neboť se zde již v současnosti zadržuje voda a část louky a okraj lesa jsou trvale podmáčené. Zároveň se zde na okraji vyskytuje již zmíněný invazní druh křídlatka japonská, kterou je potřeba odstranit.
- Je nežádoucí, aby bylo nadále na intenzivně využívaném poli (zejména v západní části obvodu PR Skalecký háj (N 50°15.96127', E 16°12.19357') při zemědělských pracích oráno až k samé hranici PR Skalecký háj, ke kmenům letitých stromů, kde dochází k přímému ničení kořenů a kmenů stromů hlubokou orbou. Zároveň bylo zaznamenáno, že stejné místo na hranici PR a blízká vegetace uvnitř PR byla přímo zasažena organickými hnojivy (chlévká mrva). Hnojivo se vyskytovalo na kmenech stromů a v lesní vegetaci v celém pásu západní hranice (cca 400 m délka a 5 m šířka)(24.7.2023). Je samozřejmé, že přebytečné živiny, které se dostávají do vegetace v PR, jsou přímým ohrožením zdejší unikátní flóry a fauny a negativně ovlivňují celý chráněný biotop.

7) Návrh na rozšíření zvláště chráněného území PR Skalecký háj

Luční sníženina s okrajovými pásy keřů a stromů a s korytem potůčku přímo navazuje na PR Skalecký háj a končí rybníčkem a tzv.

Španělským křížem (údolí od cca N 50°16.04902', E 16°12.11647' do cca N 50°16.05067', E 16°12.40615'). V této extenzivně obhospodařované části otevřené krajiny byla při průzkumu zaznamenána řada živočichů včetně těch, kteří náleží v ČR dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. mezi zvláště chráněné druhy v kategorii kriticky ohrožených (vlk obecný) a v kategorii ohrožených (ťuhýk obecný, ťuhýk šedý, lejsek šedý, vlaštovka obecná, krkavec velký). Ťuhýk obecný a lejsek šedý zde i nejspíš zahnízdili a vyvedli mladé. V lučním prostředí s okrajovou vegetací našli i dostatek potravy (hmyzu). Je pravděpodobné, že budou tuto zmíněnou část krajiny ke svému vývoji a k hledání potravy využívat i nadále, pokud se nezmění vhodné podmínky. Je proto na zvážení, zda tento úsek cenné přírody v jinak intenzivně obhospodařované zemědělské krajině nepřipojit k PR Skalecký háj a vhodným hospodařením zajistit životní prostředí pro řadu vzácných a chráněných živočichů i do budoucna.

8) použité zdroje:

Ptactvo dobroušského regionu – Vojtěch Volf 2009 Kulturní zařízení města Dobrušky – vlastivědné muzeum

Ptáci Orlických hor – Miloslav Hromádka a kol. 2005 nakladatelství SEN

Poznáváme naše savce – Miloš Anděra a Ivan Horáček 2005, nakladatelství Sobotáles

Fauna Ptáci – Karel Hudec, Karel Šťastný a kol. 2005 nakladatelství Academia

Chráněná území ČR Královéhradecko 2002 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

cs.wikipedia.org

9) fotografická příloha:

Biotop dubohabřiny s bohatou hajní květenou v PR Skalecký háj (10.4.2024, F. Laštovic).

Meandry bezejmenného potoka protékajícího severní částí PR Skalecký háj. Přes léto tento tok vysychá (14.3.2024, F. Laštovic).

Postupně se rozpadající popadané kmeny tvoří důležitou součást v přirozeném koloběhu života na lokalitě (30.6.2023, F. Laštovic).

Pařezy po některých vytěžených modříních, které byly kdysi nevhodně vysazeny na lokalitě PR Skalecký háj (10.4.2024, F. Laštovic).

Pozůstatek po srnci obecném, který se v hojném počtu vyskytuje jak v PR Skalecký háj, tak v jeho okolí (14.3.2024, F. Laštovic).

Pozůstatek po hostině se sovím vývržkem a peřím kosa černého (14.3.2024, F. Laštovic).

Mladá liška obecná vyfocena fotopastí v blízkosti její nory v PR Skalecký háj (17.5.2023 F. Laštovic).

Starší trus vlka obecného nalezeného v blízkosti PR Skalecký háj (14.3.2024, F. Laštovic).

Mokřadní oblast vyskytující se na okraji v západní části lesa PR Skalecký háj (23.7.2023, F. Laštovic).

Luční sníženina s okrajovými pásy keřů a stromů na západ od PR Skalecký háj hostí řadu živočichů i zvláště chráněné druhy (23.7.2023, F. Laštovic).

Porost invazní netýkavky žlaznaté v severní části PR Skalecký háj
(23.7.2023, F. Laštovic).

Porost invazní křídlatky japonské vyskytující se na okraji lesa v západní
části PR Skalecký háj (30.6.2023, F. Laštovic).

Vzrostlé stromy tvořící východní hranici PR Skalecký háj vykazují známky zranění a také hnojení zemědělskou technikou (31.8.2023, F. Laštovic).

Množství velkých třísek a dutin ve starém dubu naznačuje pobytové znamení datla černého v PR Skalecký háj (14.3.2024, F. Laštovic).

Hnízdo dravce na vysokém modřínu v severní části PR Skalecký háj (14.3.2024, F. Laštovic)